

Bu sayı

1 Mayıs 2008 tarihe sadece AKP'nin, kimilerince pek yüceltilmiş olan “demokratlık” maskesinin düşmesi ve işçi düşmanı yüzünün ortaya çıkması olarak geçmeyecek. Aynı zamanda sınıf mücadelelerinde ciddi bir hareketlenmenin önemli bir uğrağı olarak hatırlanacak. İşçi sınıfı bağrında mücadelecı bir ruh durumunun ilk işaretleri 2007'deki grev ve direnişlerle ortaya çıkmıştı. 2008'in ilk ayları özellikle Tekel ve tersane işçilerinin militan ruh durumuyla bu eğilimi derinleştirdi. Ama esas nitel sıçrama 14 Mart'ta SSGSS yasa tasarısına karşı bütün sendikaların katıldığı iki saatlik iş bırakma eylemiyle geldi. Sınıfın bütünü ortak çıkarlar etrafında ortak bir mücadelede birleşmişti. Sendika bürokrasisinin bir bölümünün ihaneti dolayısıyla, işçi sınıfı uzun süredir girdiğı bu ilk boy ölçüşmeden yenik çıktı, ama 1 Mayıs olayları mücadelecı damarın yüzeysel olmadığını yeniden gösterdi. 1 Mayıs tarihe işçi sınıfının on yıl kadar süren bir aralıktan sonra, hükümetle iki ay içinde ikinci kez karşı karşıya gelmesi olarak geçecek. Türk-İş başkanının harekete son gün, savaş başlarken karşı kampa geçen bir general misali yine ihanet etmesine rağmen Türk-İş'in eylemden kopmaması, yakın gelecekte konfederasyonlar içinde büyük sarsıntılar yaşanacağına habercisidir.

Devrimci Marksizm'in bu çift sayısının ana teması bu bakımdan son derecede uygun bir konjonktürde geliyor. Tam Türkiye'de sınıf mücadelesi yeniden genel politik hayatın ana belirleyenlerinden biri haline gelirken, bu sayımız Türkiye'de sınıfları ele alıyor. *Devrimci Marksizm* işçi sınıfının kapitalizmin 21. yüzyıl başında gelmiş olduğu yer içindeki konumunu daha önce ele almıştı. Üçüncü sayının ana dosyalarından biri, işçi sınıfının ya da proletaryanın sosyo-ekonomik varlığının, solda gelişen onca efsaneye inat ne kadar önemli bir gerçek olduğunu,

sınıflar arası ilişkilerde meydana gelen değişiklikleri de ele almayı ihmal etmeden, ortaya koyan yazılara yer vermişti. Bu sayımızda ise gözümüzü somut olarak Türkiye'ye çeviriyoruz.

Dosyada ilk olarak, kapitalist bir toplumda var olan bütün ana sınıfları ve katmanları tanımlayan ve birbirleriyle ilişkileri ve farklılıkları içinde ele alan genel bir yazı olduğu için Sungur Savran'ın yazısı yer alıyor. Savran sadece kapitalizmin ana sınıfları olan burjuvazi ve proletaryayı ve bu toplumun orta sınıfını oluşturan küçük burjuvaziye değil, ayrıca birer sınıf olmadığı halde kendine özgü özellikler içeren birer toplumsal grup olarak bürokrasiyi, aydınları ve öğrencileri de ele alıyor. Yazının geniş ufkunun yanı sıra önem taşıyan bir başka boyutu, sınıfların farklı dilimlerini birbirinden ayırması. Özellikle sosyalist devrimin toplumsal tabanı olan proletaryayı ince ayrıntılarla ele alıyor yazı: Sanayi proletaryası dışında kamu emekçilerinin ve hizmetler sektörü çalışanlarının proletaryanın birer parçası olduğunu gösterdiği gibi, işçi aristokrasisinin, sendika bürokrasisinin, işsizlerin ve emeklilerin, yarı-proleterlerin, kent yoksullarının, lumpen proletaryanın ve çelişik sınıf konumunda olan bazı başka katmanların (orta ve alt düzey yöneticiler, polis memurları, özel güvenlik görevlileri, ev hizmetlileri vb.) sosyo-ekonomik konumuna da ışık tutuyor. Savran'ın yazısı doğrudan Türkiye ile ilgili olmamakla birlikte, daha sonraki yazılar için bir metodolojik yol haritası olarak dosyamız açısından yararlı bir nitelik taşıyor.

Kurtar Tanyılmaz, bu sayıdaki yazısında, derginin üçüncü sayısında dünya çapında işçi sınıfının maddi temellerini ele alan yazısının bir devamı olarak Türkiye işçi sınıfının 21. yüzyıl başındaki nesnel durumunun bir fotoğrafını çekiyor. Yazar, titiz bir çalışmayla ve bir dizi istatistik kullanarak, proletaryanın Türkiye toplumundaki maddi varlığının gerilemek bir yana hızlı bir yükseliş içinde olduğunu ortaya koyuyor. Bu saptamadan sonra proletaryanın kendi iç dağılımını, sektörel, işyeri büyüklüğü, coğrafi vb. bir dizi açıdan inceliyor. Ayrıca, kadınların, Kürtlerin, kamu çalışanlarının proletarya ile değişen ilişkisine ışık tutuyor ve güvencesiz ve enformel istihdam sorunu üzerine özel olarak eğiliyor. Nihayet, Türkiye işçi sınıfının sendikalaşma oranına da yer veriyor. Tanyılmaz, böylece Türkiye sosyalist hareketinin devrimin temel gücü olan proletaryaya yönelirken nasıl bir sınıf ile karşı karşıya geleceğine ışık tutmuş oluyor. Yazının istatistiklerle dolu olması bir handikap değil bir avantajdır. Lenin'in *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* kitabı, toprak büyüklüklerinden çeki hayvanı sayısına kadar nice istatistikle doludur ve o kitaba anlamını veren budur. Sosyalistler, dünyayı anlamının kolay yolu olmadığı, maddi gerçekliğe ulaşabilmek için bazen sıkıcı rakamlarla da boğuşmak gerektiği gerçeğini sindirmelidirler. Kaldı ki, Tanyılmaz'ın yazısı aynı zamanda Türkiye işçi sınıfına ilişkin solda varolan bir dizi önyargı ile de anlamlı polemikler içermektedir. Ama o polemiklere anlamını verebilmek için o istatistiklerin kavranması gerekiyor.

Dosyanın Burak Gürel imzalı üçüncü yazısı Türkiye'de kırsal sınıfları ve

Devrimci Marksizm

sınıf mücadelelerini konu alıyor. Bu yazı her şeyden önce Türkiye’de devrimci Marksist akımın bugüne kadar ihmal etmiş olduğu bir konuya el atmak bakımından büyük önem taşıyor. Yazar, bunun bilincinde olduğu için yazısına Marksizmin tarım sorunu ve köylülük konularına genel olarak bakışını özetleyerek ve köylülüğün devrim stratejileri açısından önemini ortaya koyarak başlıyor. Bu tartışmanın ışığında yazı, Osmanlı’nın son döneminden başlayarak Türkiye’de köylülüğün maddi varoluş koşullarını ve bu koşulların cumhuriyet döneminde geçirdiği evrimi araştırıyor. Gürel, bunu yaparken solda yaygın olan iki yaklaşımdan (tarımda sınıf kutuplaşmasını yok sayan ve köylülüğü ayrımsız bir küçük burjuva kitlesi olarak ele alan yaklaşım ile küçük burjuvazinin önemini neredeyse görmezlikten gelerek tarım sorununu toprak sahipleriyle mülksüz köylülerin çelişmesine indirgeyen yaklaşım) kendini ayırıyor. Farklı bölgelerin (Ege, Çukurova, Kürt bölgeleri vb.) gelişiminin özgüllüğü temelinde tarımsal yapıların çeşitliliğini ortaya koyuyor. Nihayet, 1960’lı yıllarda yaşanan büyük köylü mücadelelerinin önemini altını çizerek Türkiye solunun bu soruna siyasi bakımdan yaklaşımının yanlışlığına değiniyor. Gürel’in yazısı tartışmayı 1980’e kadar getiriyor. Yazar okuyucuya 1980 sonrası tarımda yaşanan köklü dönüşümü *Devrimci Marksizm*’in daha ilerideki sayılarından birinde ele alacağı vaadini de yapıyor.

Dosyadaki son yazı ise, Türkiye’nin hakim sınıfı burjuvazinin yönetici katmanı olan finans kapital üzerinde yoğunlaşıyor. Ahmet Öncü, önce burjuvazinin iktidarını sağlama almak için yerine getirmek zorunda olduğu koşullar konusunda genel bir teorik çerçeve çiziyor. Bu çerçeve ışığında Türkiye finans kapitalinin sosyo-ekonomik iktidarını nasıl uyguladığını dört büyük sermaye grubuna yakından bakarak inceliyor. Bunun ardından burjuvazinin politik ve kültürel alanda iktidarını sağlamanın en önemli koşullarından birinin Türkiye’de eksik olduğunu saptıyor: Burjuvazi bu alanda Türkiye’de ezilen sınıfların karşısına tek bir sesle çıkamamaktadır, çünkü bugün açıkça biri Batıcı-laik, öteki ise İslamcı iki kanada bölünmüştür. Öncü bu bölünmenin Türkiye’de kapitalizmin gelişmesinde ve burjuva cumhuriyetinin kurulmasında varolan bir dizi tarihsel özgüllüğün ürünü olarak kavranması gerektiğini ve kısa dönemde burjuvazinin kendi içindeki bu çelişkiye kolay bir çözüm yolu olmadığını ortaya koyuyor.

Görüldüğü gibi, Devrimci Marksizm Türkiye’de sınıflar dosyasını oluşturan yazıları kapitalizmin hiyerarşisinin tam tersi bir sırayla sunuyor okuyucuya. Bizim hiyerarşimizde önce işçi sınıfı gelir. Sonra içinde yoksul köylülüğü ve genel olarak emekçi köylülüğü de barındıran, esas olarak küçük burjuvaziye temsil eden köylülük gelir. En dipte ise kapitalist sınıf yer alır. Bu hiyerarşi yarımın yeni toplumunun hiyerarşisidir. Ve bizim özlediğimiz proletarya iktidarı, önce kapitalist sınıf, ardından bütün sınıflar ortadan kalkana kadar sosyalizmi inşa edecektir. *Devrimci Marksizm*, Türkiye’de sınıfların incelenmesine, özellikle burjuvazinin finans kapital dışında kalan dilimlerine ve küçük burjuvaziye yönelik araştırmalarla ileride de devam etmeyi umuyoruz.

Dosya dışı yazılarımızdan ilki, bir kitap tanıtma ve değerlendirmesi yazısı. 20. yüzyılın ikinci yarısının en önemli Marksist teorik çalışmalarından biri olan Ernest Mandel'in *Geç Kapitalizm* kitabını, nihayet Türkçe'ye kazandırılmış olması vesilesiyle Nail Satlığan kapsamlı bir tanıtma yazısında ele alıyor. 1995 yılında yitirmiş olduğumuz Ernest Mandel uluslararası devrimci Marksist hareket içinde son derecede tartışmalı bir kişiliktir. Mandel'in önderi olduğu Dördüncü Enternasyonal Birleşik Sekretaryası'nın bugün izlediği politikayı dergimizin ilk sayısında Burak Gürel "alternatif küreselleşme" hareketini incelerken ağır bir eleştiriye tâbi tutmuştu. Birleşik Sekretarya'nın bugün geldiği yerden Mandel bütünüyle sorumlu tutulamaz elbette. Ama Mandel'in de devrimci Marksist hareketin gelişmesi bakımından önemli hataları olduğu kolaylıkla söylenebilir. Satlığan yazısına girerken bu konuya değiniyor, ama bu tür hataların *Geç Kapitalizm*'de sergilenen teorik çerçevenin kaçınılmaz bir sonucu olmadığına işaret ediyor. Bu kitap 20. yüzyılın ikinci yarısında kapitalizmin gelmiş olduğu aşamayı *Kapital*'in kategorilerinden ve analizinden hareketle incelemeye yönelen önemli bir çalışma olduğu için, solda ve Marksist hareket içinde tartışılmasını önemli buluyoruz. Satlığan'ın bu tanıtma yazısının bu konulara ilgi duyan herkesin yararlanacağı bir kaynak olduğu kanaatindeyiz.

Devrimci Marksizm farklı sayılarına yayılan bir biçimde, tarihe damga vurmuş büyük kitle hareketlerini ve devrimleri inceleme çabası içinde. Bu sayıda bu çabayı 20. yüzyıl tarihine "Prag Baharı" olarak geçmiş olan olayların incelenmesiyle devam ettiriyoruz. Yazının yazarı Ateş Uslu, böylece kendi başlattığı bir çabayı da devam ettirmiş oluyor. Yazar, *Devrimci Marksizm*'in ilk sayısında da 1956 Macar Devrimi'ni incelemişti. Macar Devrimi ile Prag Baharı'nın ortak yanları elbette her ikisinin de yüzyılın ikinci yarısında Sovyetler Birliği'nin çepesinde yer alan (Varşova Paktı veya Sovyet Bloku olarak anılan) ülkelerde Sovyet bürokrasinin sultasına karşı birer kitlesel tepki olması ve her ikisinin de Varşova Paktı'nın tankları tarafından ezilmesi. Ama en azından doruğunda bir işçi devrimi karakteri kazanan Macar Devrimi'nden farklı olarak 1968 Prag Baharı'nın daha ziyade Çekoslovak bürokrasisinin yönetiminde kaldığı ve piyasacı bir damar içerdiği Uslu'nun yazısında ortaya çıkıyor. Uslu, orijinal kaynaklar da dahil olmak üzere konu üzerinde titiz bir incelemeden sonra kaleme aldığı bu yazıyla bu konuda Türkçe'deki ilk ciddi çalışmayı sağlamış oluyor. *Devrimci Marksizm*, Uslu'nun kendisinin başvurmadığı bir kavramla ifade edecek olursak, Macar ve Çekoslovak olaylarının bürokratik işçi devletlerinin tarihinde yaşanan "politik devrim" dinamiklerinin birer ifadesi olduğu kanaatindeyiz. Bu dizide yaşanan öteki olayları da (1953 Berlin, 1956, 1970 Polonya, Çin'de bir dizi mücadelenin ardından 1989 Tienanmen olayı vb.), en önemlisi de bütün Sovyet sisteminin çöküşünün başlangıç noktasını oluşturan 1979-81 Polonya Dayanışma Sendikası deneyimini de ileride ele almayı ummaktadır.

Geçen sayımızda söz verdiğimiz gibi, "Arşiv" bölümümüzü bu sayıda da 1917

Ekim Devrimi'ne ilişkin yazılarla devam ettiriyoruz. Hatırlanacağı gibi, 2007 Ekim Devrimi'nin 80. yıldönümü olduğu için, geçen sayımızda Lev Trotskiy'in Bolşevizm açısından Ekim Devrimi'nin tarihsel olarak ne anlam ifade ettiğine ilişkin bir yazısına yer vermiştik. Bu sayıda Ekim dosyamıza Trotskiy'in sesine, devrimin en önde gelen önderinin, Lenin'in değerlendirmesini katarak başlıyoruz. Meraklıları, devrimin dördüncü yıldönümünde yaptığı bu konuşmada Lenin'in Ekim Devrimi'nin yorumunda Trotskiy'in "sürekli devrim" anlayışına ne kadar yaklaştığını kolaylıkla görecektir. Dosyanın öteki iki yazısı birbirini tamamlıyor. 1920'li yılların ortalarından, yani Lenin'in ölümünden itibaren, Bolşevik Partisi'ni adım adım ele geçirmekte olan bürokrasi, Ekim Devrimi'nin yaşanmış somut tarihini de çarpıtmayı kendine iş edinmişti. Devrimin Lenin dışındaki en önemli önderi olan Trotskiy bu tahrifata karşı hayatının sonuna kadar mücadele etti. Buradaki iki yazı, uluslararası devrimci hareketin yeni kuşaklarının tarihsel gerçeği olduğu gibi öğrenebilmesi için verilen mücadelenin iki önemli belgesi. İlki Trotskiy'in büyük yapıtlarından *Rus Devriminin Tarihi*'ne yazdığı eklerden biri. Geçen sayımızda belirttiğimiz gibi, bu kitabın ekleri Türkçe çeviriye dahil edilmemiştir. Geçen sayıda yayınlanan Trotskiy yazısı kitabın iki numaralı ekiydi; bu sayıda yer verdiğimiz yazı ise bir numaralı eki. Öteki belge ise bürokrasinin henüz Trotskiy'e karşı savaşını başlatmadığı bir aşamada, 1920'de, devrimin deyim yerindeyse mimarlarının bazılarını bir araya getiren bir toplantının tutanaklarından bir bölüm. Sovyet arşivlerinde yer alan bu tutanaklar, devrimin somut yaşanmışlığı konusunda Trotskiy'in daha sonra savunduğu görüşlerin nasıl hakikate sadık olduğunu ortaya koymak bakımından önem taşıyor.

Devrimci Marksizm birçok insanın desteği ve katkısı olmadan yayın faaliyetini sürdüremezdi. Burada bazılarının adlarını anmadan geçmeyelim. 1920 belgesini keşfeden ve yayına hazırlayan yoldaşımız Evren Asena'ya bu çabasından dolayı teşekkür ederiz. Ayrıca geçen sayımızda ve bu sayımızda yayınladığımız *Rus Devriminin Tarihi* eklerini yıllar önce Türkçe'ye kazandırmış olan ve bugün *Devrimci Marksizm*'in bu çevirileri kullanmasına izin veren yoldaşlarımız Nesrin Tura ve Ali Rıza Tura'ya teşekkürlerimizi de ifade etmek isteriz. Nihayet, bir çevirmen olarak mesleki becerisini son derecede güzel bir Lenin çevirisine tercüme eden arkadaşımız Işıl Demirakın'a da teşekkür borçluyuz.

Elinizde tuttuğunuz sayı Devrimci Marksizm'in ilk çift sayısı. Aslında sayılarımız genellikle amaçladığımızdan daha hacimli oluyor. Geçen sayımız ise tam bir çift sayı boyutlarındaydı, ama onu da çift sayı olarak adlandırmadık. Elinizdeki sayımıza çift sayı karakteri kazandıran, hem hacmi hem de iki dosya (Türkiye'de sınıflar ve Ekim Devrimi) içermesi. Bu sayı ile birlikte 2007 yılında yapılan kampanya sırasında dergimize abone olan okurların abonelikleri sona ermiş oluyor. Abone olmak isteyen okurlarımız dergimize başvurabilirler. Ayrıca okurlarımıza, eski sayılarda yer alan yazılara www.devrimcimarksizm.net adresindeki internet sitemizde erişilebileceğini hatırlatmak isteriz.